

LEXNOVA NYHETER

Tingsrätten: Kvinna får skadestånd efter dokumentär – svensk rätt strider mot EKMR

Publicerad
15 MAR 2023

Enligt tingsrätten saknas det i Sverige ett tillräckligt effektivt skydd för enskildas privatliv och staten har därmed brutit mot sina positiva förpliktelser enligt artikel 8 i Europakonventionen. Detta med anledning av en wallraffande SVT-dokumentär om vaccinmotstånd där en kvinna har filmats med dold kamera. Hon har därför rätt till 100 000 kronor i skadestånd.

Vintern 2020 visade Sveriges television, SVT, dokumentären ”Dokument inifrån: Vaccinkrigarna” i tv-rutan. Dokumentären består av tre delar och finns fortfarande tillgänglig på SVT Play. I dokumentären granskar två journalister den vaccinkritiska rörelsen i bland annat Norden och USA genom wallraffning och dold kamera.

En finsk kvinna som intervjuas och skildras i dokumentären får förklarat för sig att journalisterna spelar in en dokumentär om risker med vaccin. I delar av dokumentären som spelades in utan kvinnans kännedom gjorde hon uttalanden avseende sin uppfattning om bland annat vaccin, New World Order och Förintelsen. I dokumentären klassas hennes uttalanden som antisemitiska och extrema.

Kvinnan anmälde SVT:s ansvarige utgivare för förtal hos Justitiekanslern, som beslutade att inte inleda förundersökning. Även Granskningsnämnden meddelade friande beslut.

Kvinnan har nu stämt staten på 150 000 kronor i Stockholms tingsrätt. Hon har i första hand gjort gällande att staten har överträtt sina negativa förpliktelser enligt bland annat artiklarna 8 och 13 i Europakonventionen, eftersom SVT:s ageranden kan tillskrivas staten. I andra hand har kvinnan anfört att staten inte har uppfyllt sina positiva förpliktelser enligt samma artiklar.

Till stöd för att SVT:s agerande ska tillskrivas staten har kvinnan anfört att staten har delegerat offentlighetsrättsliga förpliktelser i form av reklamfria tv-sändningar till SVT. SVT har ett de-facto monopol på sådana sändningar och saknar helt institutionell självständighet i förhållande till staten. Genom att

inte vidta någon åtgärd mot dokumentären innan den sändes har staten överträtt sina negativa förpliktelser enligt artiklarna.

När det gäller statens positiva förpliktelser har kvinnan gjort gällande att själva tillvägagångssättet - dold inspelning och wallraffande - utgör ett ingrepp i hennes privatliv enligt artikel 8. Sverige saknar en reglering som skyddar mot den typen av ingrepp och uppfyller därmed inte Europakonventionens krav. Agerandet faller utanför vad som är kriminaliserat och kan inte ge rätt till skadestånd. Det självregleringssystem som utgörs av Granskningsnämnden, Medieombudsmannen, Mediernas etiknämnd och Journalisternas yrkesetiska nämnd är inte tillräckligt.

Staten har bestritt käromålet. Gällande de positiva förpliktelserna har staten erkänt att inspelningen med dold utrustning - men inte wallraffmetoden - faller inom tillämpningsområdet för artikel 8 i Europakonventionen. Upptagningen och publiceringen av det inspelade materialet utan kvinnans samtycke omfattas inte av artikelns tillämpningsområde.

Staten har pekat på att Sverige tillhandahåller ett adekvat skydd för privatlivet genom förtalslagstiftningen, bestämmelser om kränkande fotografering och olaga integritetsintrång samt möjligheten att få skadestånd vid dessa brott. Även självregleringssystemet för svenska medier är relevant för bedömningen. För stora delar av det som kvinnan lägger SVT till last har det funnits rättsmedel till buds.

Tingsrätten inleder med att ta ställning till om SVT:s ageranden ska tillskrivas staten. Det står klart att det är möjligt att hålla det allmänna ansvarigt för enskildas agerande enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen, men utrymmet för detta är väldigt begränsat. Det bör enligt förarbetena i princip förutsätta tydlig praxis från Europadomstolen.

Europadomstolen har i avgörandet Radio France m.fl. mot Frankrike uttalat sig om principerna för gränsdragningen mellan statliga och icke-statliga organisationer. Hänsyn ska tas till organisationens rättsliga ställning, vilka rättigheter denna ställning ger, organisationens verksamhet, det sammanhang som organisationen verkar i och dess självständighet. I avgörandet fann Europadomstolen att Radio France, ett statligt ägt bolag med ett public service-uppdrag, utgjorde en icke-statlig organisation.

Tingsrätten anser att omständigheterna i Radio France har många likheter med aktuellt mål. Mot bakgrund av detta, och i avsaknad av annan tydlig praxis från Europadomstolen till stöd för att SVT ska kunna jämföras med staten, bedömer tingsrätten att SVT:s ageranden inte ska tillskrivas staten. Kvinnans talan i den del den avser statens negativa förpliktelser ska därför ogillas.

Domstolen tar därefter ställning till staten har brutit mot sina positiva förpliktelser enligt artikel 8 i Europakonventionen, det vill säga statens skyldigheter att upprätthålla rätten till privatliv mellan enskilda rättssubjekt.

Europadomstolen har uttalat att begreppet privatliv är vidsträckt och täcker en persons både fysiska och psykiska integritet. Detta kan innefatta en persons namn och foto men även personens image. Begreppet omfattar även personlig information som individer har en berättigad förväntan inte ska bli offentlig utan deras samtycke.

Det är i målet ostridigt att inspelningen med dold utrustning har inneburit ett ingrepp i kvinnans rätt till privatliv. Tingsrätten instämmer i detta och anser att även wallraffandet - användande av falska identiteter och vilseledande - har inneburit ett ingrepp. Även de öppna inspelningarna utgör därmed ett ingrepp i hennes privatliv.

Med utgångspunkt i detta är nästa fråga om staten har vidtagit tillräckliga åtgärder för att skydda kvinnans rätt till privatliv. Det framgår av Europadomstolens praxis att statens bedömningsmarginal minskar när det rör sig om en särskilt viktig aspekt av en persons existens eller identitet, eller där det är fråga om ett handlande som tar sikte på intima delar av privatlivet.

Det står klart att det i den svenska rättsordningen finns tillgång till rättsmedel som möjliggör en prövning av en del av de ingrepp som dokumentären inneburit, exempelvis förtalslagstiftningen. En förtalstalan skulle dock inte kunna ta sikte på sättet på vilket dokumentären har spelats in, alltså dold kamera och wallraffande. Tingsrätten har ovan konstaterat att själva tillvägagångssättet har inneburit ett ingrepp i kvinnans rätt till privatliv.

De delar av privatlivet som påverkas är enligt domstolen inte så allvarliga att det är nödvändigt att skydda dessa genom straffrättsliga rättsmedel. Givet att det finns andra rättsmedel att tillgå har staten alltså uppfyllt sina positiva förpliktelser.

Kvinnan har i princip varit hänvisad till att vända sig till det självreglerande systemet. I ett mål som gällde intrång i privatlivet med anledning av en tidningspublicering, Mosley mot Förenade Kungariket, ansåg Europadomstolen att det självregleringssystem som fanns i Storbritannien inte var tillräckligt för att uppfylla statens positiva förpliktelser. Detta med hänsyn till att systemet inte hade mandat att tillerkänna den enskilde skadestånd.

Enligt tingsrätten är det osäkert om enbart existensen av ett system med självreglering, utan möjlighet för den enskilde att få skadestånd, är tillräckligt. Under alla förhållanden anser domstolen att det självregleringssystem i Sverige är otillräckligt eftersom inte samtliga delar av ingreppet i kvinnans privatliv kan prövas inom ramen för detta system.

”Sammanfattningsvis anser tingsrätten att det i Sverige saknas ett tillräckligt adekvat och effektivt skydd för [kvinnans] privatliv såvitt avser vissa av de ingrepp som [hon] utsatts för, nämligen publiceringen av material från inspelningar med hjälp av en dold kamera samt genom användandet av falska identiteter och vilseledande i det journalistiska arbetet”, konkluderar domstolen.

Hon har därför rätt till skadestånd. När det gäller ersättningens storlek konstaterar rätten att det är fråga om publicering av material som åtkommit med dold kamera och genom vilseledande. Publiceringen har fått stor spridning och ligger fortfarande kvar på SVT Play. Skäligt skadestånd uppgår därför till 100 000 kronor.

När det gäller rättegångskostnaderna poängterar rätten att kvinnan inte fått gehör för sitt påstående att staten svarat för SVT:s handlande. Parterna har haft en omfattande argumentation i denna fråga. Hon har vidare åberopat en stor mängd bevisning för att styrka att nyttan med vaccin inte är vetenskapligt belagd, att New World Order inte är en konspirationsteori, att Förintelsen inte är en av de mest väldokumenterade händelserna i mänsklighetens historia och att SVT inte är sakligt och opartiskt. Tingsrätten har avvisat denna bevisning och anser att hennes processföring i denna del i onödan tyngt målet. Vardera parten ska därför stå sina kostnader.

Karl Engstrand

Instans: Tingsrätterna

Rättsområden: [Skadeståndsrätt](#), [Europakonventionen](#), [Tryck- och yttrandefrihet](#), [Hälso- och sjukvårdsrätt](#),

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter